

نگاهی تاریخی به میدان توپخانه

۳۰ دی ۱۳۹۵ ساعت ۱۴:۵۱

براساس اطلاعات منتشرشده در کتاب «طهران قدیم» نوشته جعفر شهری، میدان «توپخانه» در دوره پهلوی با تأسیس لشکر اول در باغ شاه، میدان «سپه» نامیده شد...

یک پژوهشگر حوزه تهران قدیم توضیح داد: میدان توپخانه در گذشته محل محافظت از ارگ سلطنتی بود و در آن، باروت هم نگهداری می‌شد. نصرالله حدادی در گفت‌وگو با خبرگزاری ایسنا، بیان کرد: پس از دوره میرزا تقی خان امیرکبیر، تصمیمی مبنی بر گسترش وسعت شهر تهران گرفته شد. به همین دلیل، میدان توپخانه با تعدادی حجره ساخته و توپ‌ها و گلوله‌های زیادی به آنجا برده شد. همین امر سبب شد تا آن میدان را «توپخانه» بنامند. در پایین دست این میدان، مکانی برای نگهداری اسلحه و مهمات ایجاد شد که به آن «قورخانه» می‌گفتند؛ قورخانه مکانی برای استقرار نیروهای نظامی و توپ‌ریزی بود که ساخت آن، از آغاز صدارت امیرکبیر در سال ۱۲۲۵ آغاز و به مرور تکمیل شد. یادگار اصلی آن زمان که هنوز هم باقی مانده، حوض وسط میدان است.

حدادی ادامه داد: در گذشته، تهران دو حوض داشت؛ یکی در میدان توپخانه و دیگری در میدان ارگ که دومی از بین رفت. او با اشاره به اینکه پس از دوره قاجار و در زمان پهلوی، نام میدان «توپخانه» به نام «سپه» تغییر کرد، گفت: پس از انقلاب اسلامی این مکان، میدان امام خمینی(ره) نامیده شد.

وی اظهار کرد: در ضلع شمال غربی میدان، فقط ساختمان باقی مانده از توپخانه قدیم هنوز وجود دارد و به نام موزه «استاد علی اکبر صنعتی» معروف است که متأسفانه متروکه شده و توجه چندانی به آن نمی‌شود. او اضافه کرد: در آن زمان، بناهای دیگری در بخش‌های مختلف میدان توپخانه ساخته شدند، مانند عمارت «بلدیه» که در ضلع شمال شرقی میدان بنا شد و بر اثر جهالت فردی به نام «نیک‌پی» حدود سال‌های ۱۳۴۵ تا ۱۳۴۸ تخریب شد. اکنون به جای عمارت بلدیه، دست‌فروش‌ها به خرید و فروش مشغول هستند و آن محدوده به نام «پشت شهرداری» معروف است. در ضلع جنوبی میدان نیز ساختمان بسیار زیبایی برای مخابرات ساخته شده بود که متأسفانه تخریب و یک آسمان‌خراش به جای آن بنا شد. بانک تجارت نیز در ضلع دیگر میدان قرار دارد که به جای بانک شاهی نشسته است. این بانک توسط نیکلای مارکوف روسی در اوایل سال ۱۳۰۰ براساس معماری ایرانی ساخته شد.

براساس اطلاعات منتشرشده در کتاب «طهران قدیم» نوشته جعفر شهری، میدان «توپخانه» در دوره پهلوی با تأسیس لشکر اول در باغ شاه، میدان «سپه» نامیده شد. توپخانه در ابتدا میدانی با ساختمان‌هایی دو طبقه در شمال و جنوب بود که توپچی‌ها و زنبورک‌چی‌ها (توپ‌هایی سنگری که با دو چرخ کوچک به اندازه چرخ سه‌چرخه کودکان، تا ۲۰۰ تا ۳۰۰ قدم را نشانه می‌گرفتند،

البته اصابت کردن گلوله‌های آن به هدف کمتر دیده شده بود) در آن منزل داشتند.

در حجره‌های زیرین میدان، توپ‌ها و زنبورک‌ها جا داده شده بودند و در بالاخانه‌هایش توپ‌چی‌ها و زنبورک‌چی‌ها سکونت داشتند. استقرار آن‌ها در این محل، به این دلیل بود که با نزدیکی به اندرون شاهی، در مواقع لزوم بتوانند به کمک بشتابند. همچنین با ساخته شدن بناهای جدید، تغییراتی در صحن و فضای میدان ایجاد شد، درخت‌های کهنه افتادند و اصله‌های تازه کاشته شدند، گل‌ها و سبزه‌ها و باغچه‌بندی‌های زیبا جانشین شدند و حوض وسط میدان که مملو از لجن، کثافت، کرم و قورباغه بود، تمیز و آب نو در آن ریخته شد. همچنین عصرها دسته‌ای موزیک و به اصطلاح آن روزها «مزقانیچی» به گرد آن جمع می‌شد و مزقان می‌زد.

در بخش دیگر این کتاب درباره «قورخانه» که در غرب میانه خیابان با دری بزرگ و جلوخانی نیم‌هلال وجود داشت، آمده است: قورخانه اگرچه کار رسمی آن ساختن اسلحه، مهمات و ساز و برگ جنگ بود، اما کمتر اثری از آن‌ها در این مکان به چشم می‌خورد و تنها فعالیتش تهیه وسایل آتش‌بازی بود که برای نمایش شب‌های عید و جشن‌های ملی، مذهبی و مانند آن به کار می‌رفت.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۱۱۹۷/توپخانه-میدان-تاریخی-نگاهی>